

De Spiegel uit Venetië

Muzikaal tafereel uit de "Muiderkring"

De Muiderkring was een groep van letterkundigen en geleerden die regelmatig samenkwamen voor literaire en muzikale avonden op het slot Muiden (NL).

tekst van Hélène Nolthenius (1920-2000)
muziek (1964) van Hendrik Andriessen (1892-1981)

Personen

Pieter Cornelisz. Hooft, Drost van Muiden	Bariton
Leonora, zijn vrouw, Drostin	Alt
Mr. Dirk Sweelinck, musicus	Tenor
Maria Tesselschade	Sopraan
Francisca Duarte	Alt
Roemer Visscher	Bas
Clarijn, kamermeisje	Sopraan
Floris-Jan, stadspijper te Amsterdam	Tenor

Tijd van Handeling

Een zomeravond omstreeks 1630

Toneel

Muziekzaal in het Muiderslot

Orkestbezetting

2 fluiten
2 hobo's
2 clarinetten
2 fagotten
2 hoorns
2 trompetten
pauken, slagwerk
klavecimbel
strijkers

P.C. Hooft (1581-1647), geschiedkundige, schrijver en toneelschrijver
Dirk Sweelinck (1591-1652), componist & organist van de Grote Kerk, Amsterdam
Maria Tesselschade (1594-1649), dichteres en graveerster
Francisca Duarte (ca. 1595- ca. 1640?), talentvolle zangeres
Roemer Visscher (1547-1620), graankoopman en dichter

Hendrik Andriessen schreef *De Spiegel uit Venetië* in de jaren 1963/1964 voor het ensemble van de Nederlandse Opera. De KRO televisie zorgde voor een wereldprimeur door deze opera in oktober 1967 uit te zenden. Van de opname is helaas maar een gedeelte bewaard gebleven. In 1964 werd de Nederlandse Opera opgeheven. Tot een uitvoering in het theater (wat de bedoeling was) is het daarna niet meer gekomen.

Korte Inhoud

Op het Muider slot is een Venetiaanse spiegel gebroken, waaraan de Drost zeer was gehecht. Om haar man te verrassen verzocht de Drostin een Amsterdamse musicus, die een studiereis door Italië maakt, haar een nieuw exemplaar te bezorgen. De musicus – Dirk Sweelinck – verschijnt inderdaad om de spiegel af te leveren, het bode-loon te innen, en zo snel mogelijk weer te verdwijnen; doch er treden complicaties op. Niet alleen heeft hij, verdiept in een compositie, de spiegel in een Muidense herberg laten liggen, doch zijn faam is hem vooruitgesnel: in Italië hebben zijn talenten groot opzien gebaard. De Drost wil hem dan ook, zodra hij hoort dat de jongeman om onbekende redenen in aantocht is, met feestbetoon zijn Muiderkring binnen halen.

Sweelinck – ontijdig ingelicht – bedankt evenwel voor die eer. Hij ziet in deze aristocraten louter dilettantische snobs. Voor hij in Italië ontdekt werd, keken ze hem niet aan. Ze kenden hem niet eens! Nu stelt hij geen prijs meer op hun "strijkages". Omdat hij echter niet heen kan gaan eer de spiegel terecht is, en hij het voornamelijk gezelschap bovendien graag een lesje wil geven, beweegt hij de stadspijper, die voor "dinermuziek" besteld is, met hem van rol te wisselen. Deze laatste wordt nu in het zonnetje gezet, terwijl Sweelinck uit de hoogte wordt behandeld; het verschil in muzikale gaven bemerkt niemand. Argwaan ontstaat alleen omdat de Drostin niet begrijpt waar haar spiegel blijft en omdat er een gast verschijnt – Roemer Visscher – die zowel de componist als de stadspijper persoonlijk kent. De aankomst van de verloren spiegel leidt de gemoederen een ogenblik af, maar even later onthult de pijper, die zich bedronken heeft, zelf de maskerade, tot ieders verontwaardiging. De wijze waarop Hooft een verzoening tot stand brengt toont, dat hij heel wat meer is dan de rijke snob waar de jonge Sweelinck hem voor hield.

De episode van de "Venetiaanse spiegel" zal men vergeefs zoeken in de documenten van de Muiderkring. Even vergeefs als men de bewijsstukken zoekt voor een Italiaanse reis van Sweelinck jr. Al wat de bronnen onze opera bieden is het liedje dat Hooft voor zijn vrouw zingt en het grootste deel van de finale; benevens de duidelijke suggestie dat de burgermuzikant Sweelinck zich in het aristocratische en hoe dan ook dilettantische milieu van de Kring niet bijzonder thuis voelde. Een historicus heeft aan zulke gegevens niets. Voor een librettist zijn ze meer dan voldoende. Historische personen houden overal op, historisch te zijn, zodra ze worden gedramatiseerd; maar de vraag naar het "echt-gebeurde" doet in een opera nog minder ter zake dan in een historische roman. Een kunstvorm waarin alle mensen zingen verkondigt op zichzelf al een eigen soort "waarheid"! Er bestaat evenwel een historiciteit die met de middelen van alle tijden kan worden opgeroepen: de historiciteit van de atmosfeer. Daarnaar althans is in deze eenachter gestreefd.

H.N.